

Dos viatges a Múrcia (1927)

Del llibre inèdit *Els llocs viscuts*

per M. Villangómez Llobet

L'octubre de 1926, encara d'edat de tretze anys, vaig començar normalment el cinquè curs de batxillerat, segons aquell pla vell que crec que venia del 1903. Ja tenia aprovats tots els cursos de matemàtiques, de llatí, de francès, de geografia i història... Aleshores, després de la Preceptiva literària, l'anava a completar amb la Història de la literatura, i començava les ciències, amb la Física i la Fisiologia, i la filosofia, amb l'assignatura que es deia Psicologia i Lògica. Recordo principalment les primeres lliçons de Física, apreses en el llibre gruixut que havia estudiat el meu germà l'any anterior i amb el farmacèutic Puget de professor, en una clara habitació del pis de dalt de l'anomenat Institut: érem tres alumnes. De cop i volta, però, es produïa el gran trastorn. La Dictadura canviava de dalt a baix el pla d'estudis, i jo no podia seguir amb el vell, sinó que m'havia d'adaptar al que es digué Pla Callejo, del nom del ministre corresponent. Aquest pla establia dos batxillerats, l'elemental i l'universitari, de tres anys cada un. El darrer podia ser de ciències o de lletres, i s'acabava amb un examen, com una revàlida, a la Uni-

versitat. Aquest examen no es podia fer abans dels setze anys, però en aquell primer curs de vigència del pla es dispensava l'edat. Resultava que em veia obligat, als tretze anys, a triar entre ciències o lletres i a acabar el batxillerat als catorze anys o als setze, però no als quinze, com hauria estat normal en el meu cas. Una altra dificultat era que no hi havia manera d'aclarir exactament quines assignatures havia d'estudiar, segons unes complicades i insegures normes d'adaptació. ¿No hauria estat més lògic que m'haguessin deixat acabar els estudis segons el pla amb què havia començat? Va resultar que mai no he estudiat oficialment ni Física, ni Química, ni Història natural, entre altres matèries.

Semblava clar que jo m'havia de dedicar a les lletres —en vista a fer-me advocat—, mentre que el meu germà gran havia de ser metge, com el meu pare. I el meu pare, en aquell curs 1926-1927 acabat d'iniciar, em va preguntar si em considerava capaç d'acabar el batxillerat universitari en un any, a fi de no haver d'esperar-ne tres. Si s'hagués tractat del batxillerat de ciències l'esforç hauria

resultat inútil, però el de lletres era evidentment més fàcil. Vaig dir que sí i em vaig posar a estudiar tot seguit el batxillerat de lletres. Hi havia un curs comú per a les dues branques i dos cursos propis de cada especialitat. Era clar que havia d'estudiar aquests dos cursos complets, però no ho era tant a quines assignatures del comú m'havia de dedicar. Semblava que havia de fer un nou curs de llatí i estudiar dues assignatures que duïen uns noms fins aleshores inèdits: Geografia política i econòmica i Història de la civilització espanyola en la seva relació amb la universal. Vaig estudiar les tres assignatures; amb tot i això, al final, va resultar que no me'n vaig haver d'examinar. Compràrem els llibres, però de Literatura llatina, una assignatura de l'últim curs, no hi havia cap text. El meu pare mateix me'n va anar escrivint uns apunts, que treia principalment de l'Enciclopèdia Espasa. Havia de triar entre tres llengües: anglès, alemany i italià. Em vaig decidir per la primera. El meu professor va ser n'Alexandre Llobet, un dels pocs que llavors sabia anglès a Eivissa, com en Macabich ho va ser de llatí. Les altres assignatures, les vaig estudiar tot sol. A fi de tenir més temps de preparar-me, m'examinaria pel setembre, i el meu pare va decidir que la Universitat seria la de Múrcia, que es considerava un centre amb càtedràtics poc exigents.

Crec que vaig estudiar bastant. Tanmateix, en acostar-se el juny —suposo que va ser per aquell temps primaveral—, es presentaven noves qüestions. Què corresponia en el pla als instituts i què a la Universitat? Com matricular-me de les diferents assignatures i de l'examen final? Quan? De quines assignatures exactament i amb quins tràmits? El meu pare va pensar que sols a l'Institut i a la Universitat de Múrcia podrien respondre a tot això i va resoldre que calia fer un breu viatge a la ciutat universitària i deixar definitivament aclarit tot l'assumpte. Hi aniríem tots dos, ell i jo, i sortint amb el correu d'Alacant, passant un matí a Múrcia i tornant amb el mateix vapor, tindríem prou temps per solucionar el meu cas, perdent ell tan sols dos dies de la seva activitat professional. En aquella època el correu d'Alacant arribava de Mallorca la tarda del divendres, partia unes hores després cap a la península i arribava a port el dissabte al matí, i tornava a sortir el diumenge al migdia cap a Eivissa i Palma de Mallorca.

Jo ja havia complert, pel gener, els catorze anys. El viatge d'anada, per mar, a la nit, em sembla que va ser bo. Em vaig llevar de matí per veure les noves costes. Era el primer viatge que feia al continent. Vaig contemplar com s'aproximaven i anaven desfilant a poc a poc aquelles terres de muntanyes molt altes i nues, d'una elevació esquerpa, tan diferent de l'ondulació suau i pinosa de la meua illa. Hi ha un escriptor estranger, crec que del començament del segle, que va observar en un sentit invers, és a dir, viatjant d'Alacant a Eivissa, aquest contrast de les dues costes, i el va descriure en un llibre, el títol del qual no recordo. A la fi, als peus d'un puig gro-

guenc coronat per una fortificació, va aparèixer la ciutat d'Alacant amb el seu port. Aquest no s'amagava al fons d'una badia tancada, com a Palma o Eivissa: veia unes esculleres, uns molls. Un magnífic passeig de palmeres, però, vorejava la ciutat, amb bons edificis. No vàrem tenir gaire temps de veure els carrers i monuments de la població, perquè tot seguit el meu pare va llogar un cotxe amb xofer per anar a Múrcia i tornar a la tarda. La distància entre les dues ciutats no és gran —ja havíem llegit que passava poc dels

L'autor de l'article i el seu germà Joan de tornada de Múrcia en el vaixell que feia el trajecte d'Alacant a Eivissa.

uitanta quilòmetres— i em vaig disposar a contemplar el paisatge, tan diferent en amplitud i aspecte de l'eivissenc. Els límits concrets desapareixien, la mar s'allunyava. La carretera passava per enmig de les ciutats i els pobles que anàvem assolint, i així vaig veure Elx, voltada per l'extens, exòtic palmerar, Crevillent i unes terres que es tornaven més àrides, Oriola i la capa tendra dels seus horts. Arribats a Múrcia, al mig d'una gran taca verda de riquesa circuïda per muntanyes pelades, no podíem perdre el temps. Anàrem de primer a l'Institut, que crec recordar que estava en un edifici antic, tocant al palau de l'arquebisbe, en un carrer al costat de la catedral. Vaig veure del gran temple, almenys, la rica façana barroca, la torre alta i important. Havíem de passar el pont sobre el Segura per anar després a la Universitat. Una mirada al riu —el primer riu de veritat que veia—, uns espaiosos jardins en un barri diferent i al final l'edifici universitari, que em va semblar modest, no més considerable que l'Institut

L'Esplanada d'Alacant. (Foto: *Gran Enciclopèdia Larousse*.)

de Palma. És clar que aleshores es tractava de la "Universidad Literaria de Murcia" i que del 1927 ençà l'ensenyament superior amb les seves construccions i tota la ciutat deuen haver crescut i canviat enormement. Després de parlar amb diversos funcionaris, anant de l'un a l'altre tant a l'Institut com a la Universitat, donàrem les qüestions per resoltes i va venir l'hora de dinar. Tornàrem a passar el pont, però no ens en separàrem gaire. Allí prop hi havia una plaça amb uns jardins i l'edifici de l'Ajuntament; ens indicaren, en un costat, un hotel —potser el millor de la ciu-

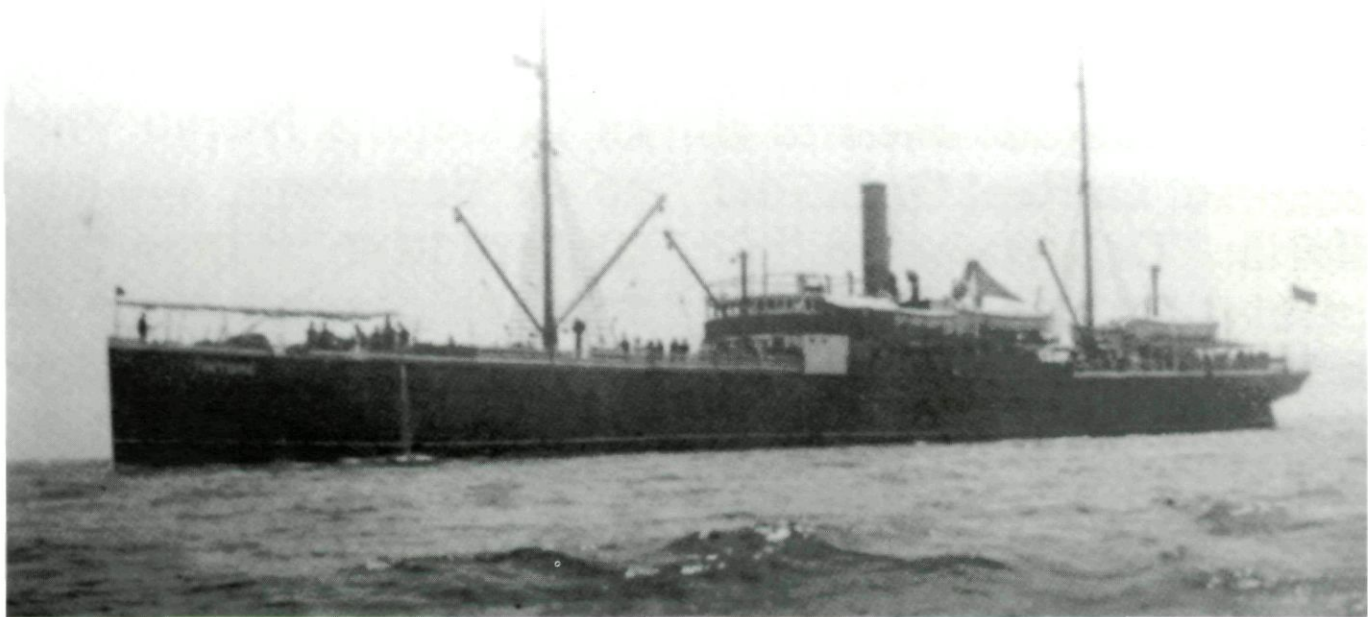
tat— on podríem menjar bé. Durant les hores de la tarda regressàrem a Alacant, on havíem de passar la nit. Ens allotjàrem en un excel·lent hotel de l'Esplanada, arran de les palmeres i del port. Recordo que per sopar el meu pare ens va fer servir uns bons plats de peix, tenint en compte que érem en una ciutat marítima.

I després de sopar anàrem a una funció teatral. Ho recordo amb tot detall, a causa del gran interès que ja llavors sentia pel teatre. Feien, sortosament, una obra dels germans Machado, i tant el meu pare com jo admiràvem els dos poetes, sobretot Antonio. A Eivissa teníem poques i no gaire bones ocasions d'assistir a representacions teatrals, i no cal tornar a parlar de la nostra afecció a la lectura, a falta d'altra cosa, de nombroses obres dramàtiques. Aquella nit l'obra, estrenada el mateix any a Madrid, era *Don Juan de Mañara*, representada per una companyia de segon ordre, de les que visitaven, fora de Madrid i Barcelona, les ciutats importants. Torno a veure un teatre gran, potser una mica desmantellat, amb poc públic per al considerable espai, i, a l'escenari, els tres actes que em semblaren meravellosos, amb aquell vers que a vegades recordava el d'un germà i a vegades el de l'altre. Aquesta reflexió ve segurament de lectures posteriors de l'obra; com les altres d'aquests autors, la vaig llegir, més endavant, més d'una volta.

L'endemà el temps havia canviat i el vent era fort. Per llegir durant el viatge, que s'iniciava al migdia, havia comprat una altra obra dramàtica, d'una de les col·leccions que aleshores sortien. El drama,

La catedral de Múrcia.
(Foto: *Gran Enciclopèdia Catalana*.)

El Tintoré, un dels vaixells que feien les línies d'Eivissa devers l'any 1927. (Foto: *Todo Avante*, Compañía Trasmediterránea, 1991.)

també en vers, era de Fernández Ardavín, un autor que m'interessava molt menys que els Machado. El meu pare i jo teníem una cabina per a tots dos i l'ocupàrem tot seguit, perquè la travessia començava molt moguda. El meu pare no es marejava, com tampoc no es marejava el meu germà Joan, però jo, amb mal temps, sí. Aquell va ser un viatge molt estrany. Jo estava marejat, de tant en tant vomitava, però continuava llegint. El meu pare em deia que no ho fes, que això em perjudicava, però jo li contestava que així em distreia del balandreig. Va anar desapareixent la llum del dia per l'ull de bou. Després pensàrem que la fi del viatge s'acostava, que aviat passàriem els Freus, entre Eivissa i Formentera. Tanmateix, les hores transcorrien i la travessia continuava. Havíem d'arribar a les nou o les deu del vespre, però la nit avançava, avançava, i no sabíem on ens trobàvem. Afortunadament, el temps havia millorat molt i ja m'havia passat el mareig. Tot just s'insinuava la primera claror de l'alba, a través del vidre rodó, i vaig dir al meu pare que pujaria a coberta a fi de saber per on navegàvem. Encara era ben fosc, però veia la terra d'Eivissa i sobretot la llum d'un far proper. Amb sorpresa, vaig deduir que era el de Tagomago. Ara el vapor girava i es dirigia cap al port d'Eivissa. Havia succeït que, per por del temporal, el capità no s'havia atrevit a travessar els Freus i el vaixell havia fet la volta a Formentera; havia passat per davant el port de destí, sense gosar entrar-hi, i havia seguit cap a l'illot esmentat, esperant que es fes de dia per dirigir-se, tornant cap a migjorn, al port anhelat. No cal dir l'ànsia amb què ens havia esperat la família tota la nit.

I va arribar el segon viatge a Múrcia, el setembre, per tal d'examinar-me. Recordo una bella mar en calma, durant les primers hores de la travessia, passant els Freus i després allunyant-nos del Vedrà. També una bona colla d'estudiants mallorquins gaudien a coberta del benestar nocturn. En sortir de la cabina, ja a les primers hores del matí, de nou les costes i el port d'Alacant. Aquesta vega-

da el viatge a Múrcia va ser en tren. També en Joan s'havia d'examinar en aquella Universitat. La tia Eudòxia ens va acompanyar. En vida del seu marit militar, abans que els dos germans haguéssim nascut, havia viscut alguns anys, precisament, a Alacant i a Múrcia. Potser li abellia tornar-hi i recordar. A Múrcia ens allotjàrem en un bon hotel, amb un pati que es podia cobrir, al fons d'un carrer que sortia, al costat del senyorial casino, del cèntric i concorregut, per bé que estret, carrer de la Trapería. Vàrem haver d'estar molts de dies a la ciutat. El meu germà i jo estudiàrem, recorreguérem places i carrers, visitàrem la catedral, pujàrem a la torre —tinc una foto meua, encara de pantalons curts, sota una gran campana—, veiérem les imatges de Salzillo, anàrem a tots els cines i espectacles. Els exàmens, a la fi, ens foren favorables. No vaig haver d'examinar-me de les diferents assignatures a l'Institut. Només havia de fer l'examen final, a la Universitat. Constava d'una part escrita i una d'oral, on entrava, entre altres matèries, l'anglès. En l'examen escrit, el primer, recordo que, de Literatura espanyola, vaig haver d'explicar-me sobre Garcilaso. A l'esborradissa memòria no m'ha quedat gaire cosa més dels exàmens. El que sé exactament és que érem disset alumnes, tots més grans que jo, i que quatre vàrem sortir bé de les proves, dos amb nota de "sobresaliente". A la meua papereta d'examen, amb data de 5 d'octubre de 1927, figura la qualificació d'"aprobado". A dalt diu: "Bachillerato Universitario. Sección de Letras". El meu primer cognom hi està equivocant, com en tantes ocasions. Diu Villagomez en comptes de Villangómez. Per acabar-ho d'adobar, es menjaren l'accent.

En una tarda tranquil·la, des del vapor, vàrem veure com s'allunyava Alacant, ciutat que també vaig tenir l'avinentesa de conèixer millor. Jo navegava content i amb ganes de tornar a Eivissa. Si n'he sortit moltes de vegades amb un intens deler de veure món —moltes més, però, m'he quedat amb el desig de viatjar—, sempre he regressat a l'illa amb un fidel i enyoradís amor. ■